

TILAK MAHARASHTRAVIDYAPEETH, PUNE

M.A. YOGA

EXAMINATION : APRIL/MAY-2024

SECOND SEMESTER

Sub. : Yoga in ancient literature (201)

Date: 25/04/2024

Total marks: 60

Time: 10.00 am to 12.30 pm

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Multiple choice questions

(10)

1. Founder of Nyaya Darshan is _____
  - a) Kanva Rishi
  - b) Gautama Rishi
  - c) Badarayana Rishi
  - d) Kanada Rishi
2. Rebirth is accepted by _____
  - a) Aastik darshan
  - b) Both a and b
  - c) Nastik darshan
  - d) None of these
3. _____ is one of the Nastik darshan
  - a) Nyaya
  - b) Charvaka
  - c) Chandogya Upanishad
  - d) Atharvaveda
4. Aakash Mahabhuta is originated from _____
  - a) Shabda tanmatra
  - b) Rasa tanmatra
  - c) Rupa tanmatra
  - d) Gandha tanmatra
5. Meaning of the word Veda is _____
  - a) Existence
  - b) Ultimate truth
  - c) Supreme
  - d) Knowledge
6. Pilupakavada is described by _____
  - a) Purva Mimansa
  - b) Vaisheshika
  - c) Purush Prakriti Siddhanta
  - d) Uttara Mimansa
7. Total number of Indriyas _____
  - a) 11
  - b) 5
  - c) 10
  - d) 6
8. Stimulation to perform action is possible due to _____ guna.
  - a) Tamas
  - b) Sattva
  - c) Rajas
  - d) Shunya
9. Anekantavada is stated by _____
  - a) Jain
  - b) Purva mimansa
  - c) Vaisheshika
  - d) Charvaka

10. Meaning of the word Shruti is _____

- a) Knowledge of Hindu scriptures   b) Knowledge of epics
c) Knowledge of Vedas   d) Knowledge of darshanas

Q. 2. Write the answers in short (Any Four)

(20)

- 1) Characteristics of Purusha
- 2) Charvaka darshan
- 3) Trividha dukhha hetu
- 4) Ishavasyopanishad
- 5) Satkaryavada
- 6) Vedanta

Q. 3. Write the answers in detail.(any two)

(30)

- 1) Write about Nyaya and Vaisheshika darshana in detail.
- 2) Explain in detail about Nastik darshan
- 3) Importance of Upanishads in present era.

मराठी रूपांतर

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.१. योग्य पर्याय निवडा.

(१०)

१. न्याय दर्शनाचे रचनाकार ..... हे आहेत.
अ) काण्व ऋषी   ब) गौतम ऋषी
क) बादरायण ऋषी   ड) कणाद ऋषी
२. पुर्नजन्म संकल्पनेचा स्विकार ..... दर्शनांनी केला.
अ) आस्तिक   ब) नास्तिक
क) दोन्ही अ आणि ब   ड) यापैकी नाही
३. .... हे नास्तिक दर्शन आहे.
अ) न्याय   ब) चार्वाक
क) छांदोग्य उपनिषद   ड) अथर्ववेद
४. आकाश महाभूताची उत्पत्ती ..... पासून होते.
अ) शब्द तन्मात्रा   ब) रस तन्मात्रा
क) रूप तन्मात्रा   ड) गंध तन्मात्रा
५. 'वेद' या संज्ञेचा अर्थ ..... असा आहे.
अ) अस्तित्व   ब) अंतिम सत्य
क) सर्वोच्च   ड) ज्ञान
६. पिलुपाकवाद ..... दर्शनकारांनी मांडला.
अ) पूर्व मीमांसा   ब) वैशेषिक
क) पुरूष - प्रकृती सिद्धांत   ड) उत्तर मीमांसा

७. इंद्रियांची एकूण संख्या ..... आहे.
 अ) ११ ब) ५
 क) १० ड) ६
८. कार्य करण्याची प्रेरणा ..... या गुणामुळे प्राप्त होते.
 अ) तमस ब) सत्त्व
 क) रजस ड) शून्य
९. अनेकांतवाद ही संकल्पना ..... दर्शनाने मांडली.
 अ) जैन ब) पूर्व मीमांसा
 क) वैशेषिक ड) चार्वाक
१०. 'श्रुती' या शब्दाचा अर्थ ..... असा आहे.
 अ) हिंदू ग्रंथाचे ज्ञान ब) महाकाव्यांचे ज्ञान
 क) वेदांविषयी ज्ञान ड) दर्शनांचे ज्ञान

प्र.२. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

(२०)

- १) 'पुरुष' संकल्पनेची वैशिष्ट्ये
- २) चार्वाक दर्शन
- ३) त्रिविध दुःख हेतु
- ४) ईशावास्योपनिषद
- ५) सत्कार्यवाद
- ६) वेदान्त

प्र.३. सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

(३०)

- १) न्याय व वैशेषिक दर्शनांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- २) नास्तिक दर्शने - वर्णन करा.
- ३) सध्याच्या काळात उपनिषदांमधील तत्त्वज्ञानाचे महत्त्व नमूद करा.